

Ейдетична визия за светлината
Eidetic vision of light

Татяна Стефанова Данева

Докторант в СУ „Св. Климент Охридски“, Философски факултет

danevat@abv.bg

Tatyana Stefanova Daneva,

PhD student, SU "St. Kliment Ohridski", danevat@abv.bg

***Резюме:** Целта на тази статия е да представи теоретично изследване, което обхваща връзката между видимото и невидимото, иманентното и трансцендентното, сетивното и разумното, позовавайки се на древни философски теории.*

Във връзка с това, ще бъде поставен въпросът за светлината като ейдос, служещ за гранична линия между битието и небитието, и в същото време обединяващ двата принципа (активен и пасивен, т. е. (информация и енергия/материя)). Идеята е да се подчертае, че именно благодарение на взаимодействието между тези две съставки на ноумена (пасивен и активен принцип,), се появява съществуващото, т. е. битието (феноменът).

Ключови думи: светлина, ейдос, материя, информация, енергия

***Abstract:** The whole of this article is to present a theoretical study that includes that includes the relationship between the visible and the invisible, the immanent and the transcendent, the sensory and the rational, referring to ancient philosophical theory.*

In this connection, the question of light as eidos will be added, serving as a boundary line between being and non-being, and at the same time uniting two principles (active and passive, i.e. (information and energy / matter)). The idea is to emphasize that it is due to the interaction between these two components of the noumenon (passive and active principle) that they appear, i.e. being (the phenomenon).

Key words: light, eidos, matter, energy

Въведение

От дълбока древност проблемът свързан с разбирането за битието е основополагащият, тъй като от начина по който се тълкува битието, зависи нашето отношение към всичко съществуващо, към себеподобните ни, включително и към нас самите. Проблемът за Първопричините е бил обект на дискусии още от зората на човечеството. Факт е, че „Всички хора по природа се стремят към познание. Начините и средствата да се знае какво да е, са различни. Познаването започва от сетивата и главно от зрението, което се цени повече, тъй като чрез него се установяват повече различия“. Живите същества по природа се раждат със сетива, и благодарение на тях някои имат памет“. (Аристотел 2020: i 1) И тук възниква важният въпрос: След като светът в който живеем е сетивен (материален), т.е. възприемаме нещата извън нас посредством сетивата си, то дали ейдосите (същностите), съществуват независимо от нас, или може би ние сме част от тях? Иманентни ли са те, или трансцендентни? Тук „ейдос“ ще се употребява в смисъла на Аристотел, а именно: „...същината на всяко нещо и първата същност. Впрочем и при противоположните ейдосът е един и същ“. (Аристотел 2020: VII 7) Но какво е същност? Аристотел пояснява: „Същността е това, което материята става в определено време. Ако тя не съществува, а я няма и материята, тогава изобщо нищо не би трябвало да съществува. Но тъй като това е невъзможно, необходимо е да има и нещо друго, освен съставното цяло. И това именно е формата и ейдосът“. (Аристотел 2020: III 4) Наистина, не е възможно съществуването на нещо, независимо от понятието за това нещо. Но как например, една къща едновременно е и материя и форма? Освен това, трябва да подчертаем, че част от материята е сетивновъзприемаема, а друга – мислима. Явно е и това, че душата е първата същност, тялото е материя, а човек или живото същество е това от двете, като нещо общо. Очевидно е, че ние като човешки същества сме тясно свързани с онази, другата реалност, която е извън обсега на сетивността. Между сетивно-възприемаемото и онова, което наричаме разум, съществува граница, някаква гранична линия. Тук ключовият въпрос е: Каква е тази граница? Как се нарича тя? Според мен тази граница е светлината (по-точно целият електромагнитен спектър, не само видимата светлина. С други думи, граничната линия между видимото и невидимото, иманентното и трансцендентното е именно електромагнитното излъчване.

1. Явлението като следствие от взаимодействието между ейдос и материя.

Вещите, направени от определена материя дърво или камък, не се наричат самия материал, а съответно дървени или каменни. Понеже, както правещият не прави подлежащото, например човекът не прави камъка, така не прави и кръглото или квадратното, а камъкът, както и формата (кръг, квадрат) са му дадени предварително, т. е. те са съпътстващи го. Защото да правиш от подлежащото нещо, означава да правиш определено нещо по определен начин. Така че, както казва Аристотел: „да правиш бронза кръгъл не е да правиш кръглото или кълбото, а да правиш този ейдос в друго. И наистина, от какво би правил „кръглото“ или кълбото? Значи ейдосът, или както и да трябва да се нарича формата в сетивното, не възниква, нито възниква същината“. (Аристотел 2020: VII 8) защото, възникващото трябва да съдържа разлика (количество). То трябва да е делимо, като при това едната част да е материя, а другата – ейдос. От тук следва, че ейдосът или същността, не възниква сама по себе си, а възниква съставното (комбинацията между същност плюс материя). И във всичко, което бива породено, е налична материя. Така например, не е възможно съществуването на „къща, независимо от тухлите“. Тухлите са градивния материал на къщата, те са тези, които „пораждат“ това нещо, наречено „къща“. Така че нито материалът сам по себе си представлява нещото, в случая (тухлите къщата), нито пък къщата е възможна без тухлите. Следователно, самият ейдос не може да се разглежда като причина за възникването, а е нещото, благодарение на което то е възможно. Във връзка с това Аристотел казва: „...пораждащото е такова като пораяданото, но не е същото, нито е едно с него по число, а по вид – както при естествените неща“ (Аристотел 2020: VII 8). Или с други думи: образът наподобява образаца, но не може да бъде същият, нито да притежава оригиналните му характеристики. В този смисъл ейдосът е по-скоро „образа“, а не самият образец, но той е този, който поражда съществуването в битието. Благодарение на него, става възможно възплъщението на разума (информацията) в материята. А образуваното цяло - определен вид в съответната плът, е съществуването на същността в битието. На всеки вид съответства специфична материя, защото същностите/ейдосите са различни според първичните си количество и качество.

И така, същността не възниква сама по себе си, както и т. нар. „първи неща“ (количество, качество и другите категории). „Защото възниква не качеството, а „такова

дърво“; нито количеството, а „толкова голямо“ дърво или живо същество“. (Аристотел 2020: VII 9)

Изводът от казаното е, че ейдосът и материята са преплетени едно в друго, иначе не биха могли да съществуват (да се явят в битието), поне не по начина, по който познаваме света.

2. От какво се състои ейдосът? Какво е неговото съдържание?

Това, което се съдържа в ейдоса, е Логосът, или с други думи информацията, присъща на всяка същност. А както знаем, тази информация, съдържаща се в него, бива трансмирана чрез понятия посредством езикът. Защото „ейдосът и всяко нещо, доколкото има ейдос, може да се изкаже, докато материалното никога не може да се изкаже само по себе си“. (Аристотел 2020: VII 10) Всяко живо същество, се състои от материя и същност/ейдос, след смъртта съответно материята се разлага на съставните си части, докато същината, вътрешният Аз или душата, е нещо неделимо, т.е. запазва своята цялост. Така че материята е частта от началата, на които съставните се разпадат, т.е. тя е делима, докато ейдосът не се разпада, т.е. той е неделим и остава извън битието, или това, което наричаме „трансцендентност“. Под каква форма обаче съществува, това е въпрос, който няма да обсъждаме тук, понеже се интересуваме от връзката на сетивното (материалното) с разумното (идеалното).

И щом душата на живите същества е същността или ейдосът според описанието, то тогава тази част следва да бъде „изходното начало, а това, което наричаме тяло/материя ще е подлежащото на въздействие, с други думи – пасивният принцип. Следователно, материята възплъщава ейдоса, позволява му той да се реализира в битието. Затова, сама по себе си тя е непознаваема. От своя страна материята бива или сетивна (камък, дърво), или мислима (има се предвид под формата на мисъл/понятие за нещо, което е материя).

3. Как може да бъде различен един ейдос от друг?

Очевидно определението за нещо, съгласно неговият ейдос, следва да бъде „описанието, образувано от разликите“. Но впрочем трябва да се разделя и чрез разликата на разликата. Така че определението е описание въз основа на разликите, и то на последната, стига да е извършено правилно (и тя ще бъде ейдосът и същността). (Аристотел 2020: VII 12) Но, от друга страна, езикът не е просто инструмент, не е някакво следствие, а по-скоро причина, творящо действие. Защото той има свойството не само да

въплъщава мисли или чувства, да ги описва, но и да създава такива. Именно такава е функцията на естествената реч, тъй като диалогичната форма винаги изработва ейдос на нещо в настоящия момент. Както може да се предположи, обаче, този тип ейдос е практически приложим за справяне с конкретен въпрос. Обратното твърдение е, че ейдосите са само Божествени, и речта чрез които те биват трансмирани единствено ги описва, без да е способна да ги създава. В такъв случай подобно разбиране води до заключението, че описанието, т.е. речта, чрез която нещо се описва, ги представя винаги дистанцирано. Нейната роля е да ги описва такива, каквито са. От тук идва и усещането за това, че ейдосите не ни засягат пряко.

Изводът е, че освен естествените ейдоси, тези, произхождащи от Първоначалото, има и други – произхождащи от човека. Но, разбира се, както може да се очаква, ейдосите на образа, са различни от тези на образа, понеже образът никога не е като образа, тъй както подобното е различно от идентичното.

Да се върнем отново към Първоначалата. По думите на Аристотел: „Мъдростта е наука за общото и това, което е трудно да се знае“ (Аристотел 2020: I 2). В този смисъл „най-общите неща сигурно са и най-трудни за познаване, защото са най-далеч от сетивата“. (пак там) Какво е общото за всяка единица и същността, от която зависят всички останали?

Трябва ли съществото да се отъждествява с тази същност, която основава и причинява цялото съществуване? Аз мисля, че подобна идентификация би била огромна грешка, тъй като в случай, че се идентифицира човешката същност с божествената същност (първопричината на всичко съществуващо), разликата като такава се забравя, т. е. разликата между битието и небитието, или още между следствието и причината. Но, както вече бе споменато съществува граница между битие и небитие, която всъщност ни дава възможност да различим причината от следствието. Затова, е „очевидно, че трябва да се придобие знание за изначалните причини“. (Аристотел 2020: I 3)

4. Някои древни теории за първоначалата.

Според Хераклит, „огънят е вечно живо пораждащо първоначало и всепоглъщащ завършек на съществуващото“. Както останалите начала, за които говорят Талес, Анаксимандър и Анаксимен - водата, апейронът и въздухът, огънят на Хераклит е не обикновено вещество и материален елемент, а по-скоро животопораждаща, движеща се и

самоизменяща се природа, стихия в истинския смисъл на тази дума. (Колев 2007: Хераклит 11) Освен това, той казва следното: „Също както природата се стреми към противоположните неща и от тях, а не от еднаквите, постига съзвучие, така естествено е събрала мъжкото с женското, а не всяко с подобното му, и е свързала първото единство чрез противоположни неща, а не чрез еднакви““. (Колев 2007: Псевдо-Аристотел 10)

„красивата хармония се получава от различните неща и всичко става според раздор“. (Колев 2007: Аристотел 8) Хераклит казва още: „Ще свържеш цяло и нецяло, събрано и разделено, съзвучно и разноразлично и от всичко става едно и от едно – всичко““. (Колев 2007: Псевдо-Аристотел 17) Впрочем Хераклит подчертава един известен от херметизма принцип (Арабаджиева, М. 2017) – принципът на противоположностите. Всичко, което съществува, има своята противоположност, както е например при частиците и античастиците. Но тук следва да подчертаем, че наличието на противоположни полюси, не означава, че те имат две различни начала, т.е. не става въпрос за дуализъм, а за дуална проява на едно и също нещо. В такъв случай, каква е природата на Първопричината? И как се появява битието?

В библията на Йоан се казва следното:

„В началото бе Словото, и Словото беше у Бога, и Бог бе Словото.

И всичко това чрез Него стана, и без Него не е станало нищо от това, което е станало. В него бе животът, и животът бе светлина на хората““. Словото всъщност е Логосът, т. е. Вселенският разум. Вероятно неговото проявление е светлината, съдържаща двата аспекта – активният принцип, (това, което наричаме „информация“), а пасивният – първичната материя (енергията), или с други думи, това, което може да се прояви в битието (триизмерното пространство). В такъв случай възниква въпросът: Можем ли да разгледаме светлината като ейдос на Първоначалото? А самата светлина като граница между битието и небитието, между видимото и невидимото? Или още като носител на Вселенския разум, или Логосът (информацията) чрез пасивния принцип материята, това, което е подлежащо на въздействие? Не е ли светлината междината между идеалното и материалното? По думите на Шелинг: „Светлината е идеалното, което проблясва в природата, то е първият пробив на идеализма““. (Шелинг 1980: 423) Например, в представената от Платон алегория, светлината символизира чистата абсолютна истина, която според него ние никога не осезаваме пряко, а тя е изкривена, пречупена, отразена в

дното на пещерата. Пещерата, впрочем е светът в който живеем, ние сме затворени в този свят на сенките, в който имаме достъп единствено до отраженията в огледалата. Ние като човешки същества, всъщност, имаме достъп единствено до движещите се сенки. (Платон 2014: 342) В случая предложената алегория може да се тълкува както в пряк, така и в преносен смисъл. В пряк, в смисъл, че ние винаги виждаме отвъд външният вид, тъй като видяното не е просто репрезентация, а интерпретация. Що се отнася до умосъзерцаването сме изправени отново пред множество вариации на тълкуване, различни гледни точки.

„Затова трябва да се следва смисълът, сиреч общото, защото смисълът е общ. Въпреки че логосът е общ, мнозина живеят така, сякаш притежават собствена разумност“. (Колев 2007: Секст Емпирик 5) Но от друга страна, както казва Хобс: „Нито светлината, нито цветът могат да бъдат без форма. А това цяло – форма със светлина или цвят, гърците обикновено наричали *eidos* и *eidolon* и *idea*, а римляните *species* и *imago*; всички тези думи означават едно и също – именно явление “. (1980: 206-207) С други думи ноуменът, това, което е отвъд сетивното, е информация, която се проявява във видимия свят, възплъщавайки се в материя/“енергия“, а резултатът е именно „явлението“, или биващото (това, което наричаме съществуващо).

И така, ако допуснем, че има едно начало, Първопричина на всичко съществуващо, Активният принцип/Животворящият Огън, а светлината е неговото отражение, то тогава това, което наричаме „светлина“, е производно от първоначалното. В такъв случай светлината е резултат от първопричината, а не самата причина. Тя се явява проявлението на активния принцип (информационният аспект) чрез пасивния принцип енергията (материята). В случая ще разглеждаме понятията енергия и материя като еквивалентни, предвид факта, че енергията (способността да се извършва работа) е присъща на материята, т. е. (пасивния принцип), понеже енергията е пряко зависима от информацията. Параметрите на енергията зависят от съдържащата се в ейдоса (същността) информация.

Според херметичната философия (Арабаджиева, М. 2017), противоположното на активния принцип е пасивният, а взаимодействието между тях е медиатор. В случая активният принцип е Логосът, а пасивният – първичната материя/материя прима. Взаимодействието между активен и пасивен принцип, (по-точно резултатът от това

взаимодействие), е именно „електромагнитното излъчване“, т. е. светлина. С други думи, това което наричаме „единното/цялото“ т.е. „монадата“, е първопричината на всичко съществуващо – Активният принцип, а самата първопричина има много проявления. Така например, в съвременната физика са познати четири фундаментални взаимодействия: гравитационно, електромагнитно, силно ядрено взаимодействие и слабо ядрено взаимодействие.

Тук ще се спрем по-конкретно на електромагнитното излъчване (феноменът „светлина“).

5. Светлината като гранична линия между видимото и невидимото, иманентното и трансцендентното.

Този ейдос, който обединява всичко съществуващо, и в същото време съдържа противоположностите (или разликата), причина за възникването на нещата, според мен е светлината, или по-точно казано – електромагнитното излъчване. Ще разгледаме феноменът светлина, в два различни аспекта – вътрешен и външен, в контекста на човешкото същество като образ на тази първопричина. Моето допускане е, че светлината е източник както на енергия, така и на информация, и в този смисъл нейните проявления са две. Едното е логосът (информационният аспект, в смисъла на отражение на Вселенски Разум, и другото - енергийният аспект, способността за отражение на съдържащата се информация в различните ейдоси чрез сетивата, т.е. (видимият материален свят, външният вид).

И така: приемаме, че монадата (Духът) е Първоначалото на всичко съществуващо. Това е изначалният Логос, Активният принцип, Вечния Вис Разум. Светлината е неговото проявление, отражението на Духът, т.е. тя се явява образ на първопричината, нейно следствие, или с други думи Божественият ейдос. Но като образ, произтичащ от образа, съдържа неговите характеристики. Първата, неунищожимата, вечна истина.

- Логосът, и втората, способността да се отразява, създавайки множество други проявления, нови форми на живот. От своя страна самото движение на логоса, е причината за светлината. В такъв случай светлината се явява като резултат от задвижения Логос (информация). Изхождайки от тезата, че човешката същност е образ и подобие на изначалното, можем да предположим, че нашият вътрешен аз е отразената светлина (нейната противоположност/отрицателният заряд), която е следствие на

пулсацията/движението на Логоса, т.е. висшия разум, първопричината на всичко съществуващо. Тъй като споменахме, че всяко проявление на първоначалото съществува в два аспекта/два полюса, то тогава и светлината, за която стана въпрос, същинското ни вътрешно Аз, има своите два – да ги наречем вътрешен и външен. Освен това вътрешното Аз като същност, идентична с тази на светлината, също следва да има два аспекта – единият (причината за умосъзерцанието) и другия (причина за сетивността). Тук ще разгледаме светлината именно в тези два аспекта – с техните прилежащи свойства, характерни за човешката същност като дуално същество. Първият, това е вътрешният аспект на светлината, знанието заложено ни още в самото зачатие. Тук от само себе си се разбира, че става въпрос за друг тип знание, различно от това, което придобиваме по време на жизнения си път. Говорим за вътрешно знание, което носим със себе си, а не за това, което научаваме за света в последствие. Известна е фразата „Душата знае“, тя знае просто защото е душа и като такава е носител на заложеното в нея знание. Според херметизма (Арабаджиева, М. 2017) всичко, което съществува е разул, т.е. вселената е разум, изтъкана е от разум. Този тип разум не е познатият ни човешки, а е висш разум, чиито принципи очевидно са математически. Този разум борави с точни математически принципи, които обаче ние все още не познаваме изцяло, нямаме пълната картина на този математически език. Ако допуснем, че висшият интелект следва точни и безпогрешни математически закони и именно той съединява атомите в една цялост, според точната им мяра, той прави цялостите, формите и ги удържа в една цялост, така че те да не се разпаднат, то тогава всичко съществуващо може да бъде изведено от точни математически принципи. И именно благодарение на тези принципи, науката е открила множество закономерности в природата, като например: законите на класическата механика. Тук става въпрос за това, че самата материя сама по себе си съдържа и функционира съгласно строги математически принципи, независимо от това, дали говорим за жива, или нежива природа по нашето разбиране. Вторият аспект както споменахме е свързан със сетивността, или с т.нар. видим свят, всичко което ни заобикаля. Информацията за този свят, както знаем, получаваме посредством нашите пет сетива, които естествено, са физически анализатори. Преобладаващото сетиво е зрението, понеже именно чрез него ние получаваме 80% от външната информация. Но зрението, самата същност на окото, това, което го прави виждащо, физическо ли е?

В тази връзка Хегел казва следното: „Зрението е сетивото за онова физически идеално, което наричаме светлина. За светлината можем да кажем, че тя е сякаш пространството, станало физическо“.

Зрението се занимава само с този идеален елемент и с неговото помрачаване от тъмното, т.е. с цвета. Цветът е видяното, светлината е средството за виждането. При виждането истински материалното на телесността, напротив, още с нищо не ни засяга. Ето защо предметите, които виждаме, могат да бъдат далеч от нас. При това ние се отнасяме към нещата сякаш само теоретично, още не практически; защото при виждането ние ги оставяме спокойно да си съществуват като нещо биващо и се отнасяме само до идеалната им страна. Поради тази независимост на зрението от същинската телесност можем да го наречем най-благородното сетиво. (Хегел 1998: 108) В този ред на мисли, можем да заключим, че то се явява резултат от взаимодействието между нашата същност, съставена от материя и ейдос – вътрешен Аз, способен да умосъзерцава, и фотоните на светлината, които се разглеждат като физически, а също така и нефизически, когато се има предвид вълновата форма на светлината. Може да се каже, че светлината се явява „медиаторът“ между чистата енергия и информация, сплав от двете взети заедно. Така Светлината, която виждаме, всъщност е енергийно-информационна вълна, която нашият мозък трансформира и разделя на енергия и информация. В резултат на това, получаваме зрително възприятие на физически предмети, но заедно с това и смисълът, значението на видяното. Защото всеки акт на възприятие се съпровожда от акт на разбиране, т.е. схващане/улавяне същността на нещо. Затова зрението е физическо, доколкото се отнася до енергийния аспект (енергийното взаимодействие на рецепторите с погълнатите фотони) и идеално, доколкото се отнася до информационния аспект, т.е. интерпретацията на видяното. И така, в самият процес на виждане също намираме два аспекта – материален физически, т.е. структурата на зрителния апарат, и друг, свързан с природата на нашият вътрешен Аз, чиято същност е съчетание от способността за отражение, което аз наричам социална конструкция, и ноетична интелигентност – споменатата заложенa информация, която според мен е интуицията или още интуитивното знание. Може да се каже, че ние пречупваме това интуитивно знание през призмата на социални схеми, изработени според общоприетите норми на културата, в която живеем.

Както знаем, сетивността също работи по математически закони, тъй като нашият зрителен апарат е строго диференциран, с много точни пропорции и структура. Ако например лещата не е на точно определеното си място, това моментално се отразява на качеството на възприетите образи. С други думи, за да има ясно безупречно възприятие на външните обекти, е нужно да имаме съвършен зрителен апарат. Окоото обаче, също взаимодейства със светлината, ако липсва светлина, виждането не е възможно. Светлината е важен компонент от процеса на зрителния акт. С други думи материята се явява пасивният елемент, а светлината – активният, понеже светлината въздейства, докато материята търпи въздействие. В този смисъл „Тялото изобщо е не-светлина, както светлината, обратно, е не-тяло. Но в същото време те са едно за друго, тъй както са огънят и въздухът, понеже са противоположни едно на друго. Защото „Светлината може да се прояви като светлина само в противопоставянето с не-светлината и следователно само като цвят“. Цветът е = на светлина + не-светлина, на положително + отрицателно“. (Шелинг 1980: 423) Казано накратко: Материя и светлина са противоположности на едно цяло.

6. Взаимодействие между светлина и материя.

Тук ще разгледаме взаимодействието между светлина и материя, (аналогично между ейдос /нематериална същност/ и материя), за която няма непосредствено познание, тъй като тя няма аналог на сетивния свят. В такъв случай може да се мисли и възприема по аналогия със съставната същност. По този повод Патриарх Фотий казва: „Изведеното от небитие в битие е съставено от материя и ейдос, тъй че по аналогия с основополагащата двоица на материята и ейдоса на товарите, можем да се издигнем до материалната природа“. (Колев, С. 2006) Идеята тук е, че по аналогия на нематериалната същност, може да се мисли и за Божествената същност, тъй като тя притежава някой от характеристиките на нематериалната, но е нещо много повече. Тук е подходящо сравнението между образец и образ, прекрасно анализирано от Паскалева, Б. в статията: „Корените на образа: еквивокалност и аналогия (наблюдение на понятието образ у Аристотел и Платон)

„...И тъй образът с посредничеството на примера „око“, трябва да се дефинира като вторична или в някаква степен субстанция, чийто Логос е белязан от изначална липса. Липсата на действителната форма плюс липсата на възможност за приемане на такава форма. ...Тогава образът трябва да включва друга възможност и друга действителност,

различна от тези на образа. На първо място, изглежда неизбежно да препишем връзката и зависимостта му от образа, доколкото именно това отношение му носи същото име. За да получи името „око“, око трябва да се съотнесе към действителното око. Но по какво образът наподобява образа си, щом не е по форма“? (Паскалева, Б. 1999) Тук накратко ще се спра на няколкото смисъла на лишеност по отношение на образа спрямо образа.

Лишеността се отнася до невъзможността и неможещото, в смисъла на противоположност на този тип възможност, тъй че всяка възможност се отнася до едно и също нещо и в едно и също отношение като невъзможността.

И така лишеността се изразява в следното:

1. Нещо, което не притежава дадено свойство.
2. Нещо, на което по природа то му е присъщо, но не го притежава.
3. Изобщо или във времето, когато по природа е трябвало да го има, при това или по някакъв определен начин да речем изцяло, или само в някаква степен“. (пак там)

В обобщение следва да се отбележи, че „претърпяват лишеност онези неща, на които по природа им е присъщо да имат нещо, но то им е отнето“. (Пак там)

Аналогично на човешката същност, образ на Логоса, следва да се отбележи, че бивайки образ на Божественото, човешкото същество е лишено в смисъла на по-горе описаната дефиниция за лишеността. И все пак някои от свойствата, присъщи на образа, вероятно са в латентна форма. Но това е въпрос, който няма да бъде обсъждан в това изложение. Идеята е да се подчертае, че макар по природа нещата да наподобяват образа, те не са му идентични, понеже са лишени от тази възможност.

Тук следва да се спрем накратко на двете дефиниции от гледна точка на науката – за материя и светлина: Какво представлява светлината? Възприемаме светлината просто за природна даденост и впрочем именно тя е в основата на „загадката“ на света.

Физиката постулира, че светлината е видимата част на електромагнитния спектър, но се пропуска фактът, че този видим спектър далеч не е целият електромагнитен спектър, а само част от него. Известно е, че всички живи организми са както приемачи, така и излъчващи електромагнитни вълни.

Всяко нагрятото тяло излъчва енергия под форма на електромагнитни вълни и обратно, електромагнитна енергия се поглъща от телата и повишава тяхната температура. Телата могат да поглъщат само онези вълни, които са способни и да излъчват.

С други думи става въпрос за обмен на електромагнитни вълни, които съдържат в себе си както енергия, така според мен и информация.

Аристотел казва: „Способното да приема цвета е безцветното...“ (Аристотел 1979: 69), но какво всъщност е цветът?

Наричаме видимата светлина бяла, но както знаем тя изобщо не е бяла, тъй като белият цвят всъщност е съвкупността от целият видим спектър. Това е комбинация на всички цветове на спектъра. Какво тогава е цветът? Ако белите фотони на практика не съществуват, а белият цвят е комбинация от различни по цвят фотони, то тогава трябва да признаем, че виждаме нереален/илюзорен цвят, цвят, който не е истински, т.е. не съществува обективно. С други думи белият цвят е резултат от способността на нашия зрителен апарат да възприема цветовете именно по начина по който го прави. Цветът не е основна характеристика на един съществуващ обект, по-скоро можем да кажем, че това е вторична характеристика. Характеристики на фотоните са честотата, дължината на вълната и енергийното съдържание на които са носители (става въпрос за количество и качество). Цветът обаче не е тяхна присъща характеристика, т.е. не е нещото, което ги предопределя какъв точно тип фотони са. В такъв случай можем да заключим, че цветът е просто ментална, умствена или може да се каже дори културна конструкция. Цветът просто е резултат от взаимодействието между нашите човешки нервни рецептори и погълнатата светлина, начинът по който нашият мозък интерпретира фотоните с различна честота, дължина на вълната и енергийно съдържание. С други думи, цветът съществува само в нашите умове.

Да продължим с дефиницията на Аристотел: Безцветно е прозрачното и невидимото и едва видимото, както изглежда, тъмното. Такова е и прозрачното, обаче не прозрачното в действителност, а във възможност. (пак там) След като вече е ясно, че цветът не е обективна характеристика на обектите, то в такъв случай и прозрачното няма да бъде физическа характеристика на средата, в която се движат фотоните, т.е. „прозрачното“, „безцветното“, както и „тъмното“, са интерпретация на нашите мозъци. Дали нещо е видимо, невидимо, прозрачно или безцветно, не зависи от самият обект, който е пред нас, а от способността на нашите рецептори да трансформират излъчванията от обектите във нервни импулси, които мозъкът ни интерпретира като това, което виждаме. Например визуалният кортекс игнорира фотоните на ултравиолетовата светлина,

инфрачервената светлина, радиовълните, микровълните и т.н., въпреки, че всички те са непрекъснато около нас. Всъщност всички тези електромагнитни вълни биват поглъщани от човешкото тяло, но просто са неуловими за рецепторите на зрителния ни апарат. В такъв случай „видимо“ и „невидимо“ е относително понятие, защото както Аристотел пише (1979: 70): „...една и съща природа е това, което изглежда ту като тъмнина, ту като светлина“. И тази природа, според мен, е електромагнитната.

В зависимост от това, на какви честоти и дължини на вълните са чувствителни рецепторите на естествените природни тела, видимият спектър за всеки вид от тях е различен. А от тук и изводът, че колкото по-близо като структура и морфология на зрителния апарат са някои видове животни до човешкият, толкова по-сходни са и техните възприятия за цвят, форма, размери и т.н., както и обратното. И така, зрителното възприятие за различните видове същества не е универсално, то е пряко зависимо от зададените параметри на зрителния им апарат според вида им, т.е. според материята от която са съставени.

Какво представлява материята? Всъщност за биологичната система е известно, че е изградена от клетки, тъкани, органи и системи, които на свой ред изпълняват строго определени функции, както вече стана дума за зрителната система. Най-малката градивна биологична единица във всеки жив организъм, разбира се, е клетката, а всяка клетка представлява молекула. Молекулите съдържат в себе си определена конфигурация от атоми, които на свой ред се състоят от т. нар. елементарни частици.

Когато се каже материя, най-простото обяснение, за което всеки се сеща, е нещо с маса и обем, пряко или косвено действащо на сетивата и причиняващо усещания. Тя е реалната същност на света и съществува обективно и независимо от нашите осезания и възприятия.

Накратко да си припомним какво е атом? Телата и веществата, които ни заобикалят не са изградени от плътна хомогенна (еднородна) материя. Още в Древността Демокрит (Колев 2007: 32) допуска, че веществата и телата като цяло са изградени от множество малки неделими частици и той ги нарича атоми. Атом буквално преведено от старогръцки означава „неделим“.

Така се заражда идеята за дискретен (прекъснат) строеж на веществата. Според тази идея, материята е организирана в атоми, които от своя страна изграждат

заобикалящите ни тела. Според Демокрит „...душата и разумът са едно и също нещо, което е образувано от първоначални и неделими тела и способни за движение поради тяхната микроскопичност и форма, и че от всички форми най-подвижна е кълбовидната. Той смята че такава е формата на разума и огъня“. (Колев 2007: Аристотел I 2)

Първата атомна теория е създадена от Джон Далтон в началото на 19 век. (Атомната теория на Далтон) Той допуска, че всеки химичен елемент е представен от един-единствен уникален вид атоми в цялата Вселена.

И така, атом е най-малката градивна частица на веществата, неделима по химичен път, която може в определени случаи да съществува самостоятелно продължително време и е носител на свойствата на химичните елементи.

Първият атомен модел е създаден от Ърнест Ръдърфорд (Ръдърфордски атомен модел). Моделът е известен като планетарен, защото ученият сравнява устройството на атома със слънчевата система. Той изказва твърдението, че атомите имат положително заредено ядро, около което обикалят (по случайни орбити) отрицателно заредени електрони. Както Земята обикаля по своята орбита около Слънцето, така и електронът се върти около ядрото според представите на Ръдърфорд. Тази идея обаче има и своите недостатъци. Някои опитни данни и по-точно дискретният характер на атомните емисионни спектри противоречат на модела. Какво са емисионните спектри?

Нилс Бор (Милева, В. 2016) предлага квантовия модел за описание на атомния строеж. Според него, електроните не обикалят по произволни орбити около ядрото, а по точно определени квантувани орбити. Докато се намират на дадена орбита те не приемат и не излъчват енергия. Енергийни промени се наблюдават само ако електронът преминава на друго енергетично ниво. Ако електронът прескочи на съседна орбита той ще „приеме“ или „отдаде“ една порция енергия, т.е. един квант. Всъщност, според тази хипотеза енергията не принадлежи на електрона, а на квантуваната орбита, на която се намира той. Електроните не „приемат“ и не „излъчват“ енергия докато се намират на дадена квантувана орбита.

Айнщайн (пак там) предполага, че квантуването може да се приложи и към разпространяването и предаването на енергията. Той изказва идеята, че електромагнитното лъчение представлява поток от частици (фотони), всяка от които е

носител на един квант енергия и се разпространява със скоростта на светлината в пространството.

Вече е известно, че това, което наричаме жива материя (жив организъм), има свойството да излъчва биофотони. С други думи т. нар. „квантуване“ е характерно и за живите организми. Какво означава това?

7. Какво е „биофотоника“?

Терминът биофотоника, въведен от Фриц-Албърт Поп (POPP, F. 2003), означава комбинация от биология и фотоника, като фотониката е науката и технологията за генериране, манипулиране и откриване на фотони, квантовите единици на светлината. Фотоните играят централна роля в информационните технологии като оптични влакна, но също така играят роля в биологичните процеси, при които се обменя енергия (напр. предаване на нервни импулси, метаболитни реакции и др.). Типичен пример е биолуминесценцията. Биолуминесценцията е процес на производство и излъчване на светлина от жив организъм. В биологията са известни много примери като светулки, крила, някои гъби (например *pannellus stipticus*), различни видове калмари и др. Всъщност всички клетки произвеждат някаква форма на светлинно излъчване, но по-голямата част от тази светлина не се вижда с невъоръжено човешко око. Биофотониката има характерни дължини на вълните, времетраене и модели на светкавици. Тези характеристики често се свързват с информация и макар да не са доказателство сами по себе си, е разумно да се предположи, че тези светлинни емисии съдържат и носят информация за биологичните системи, които ги произвеждат.

Заклучение

Какви изводи можем да направим от всичко казано до тук?

Фотоните нямат маса, не изпитват нито време, нито пространство. Те не са „пространствени“ в общоприетия смисъл. Всички тези характеристики силно напомнят за това, което още от дълбока древност е било познато като „душа“. Според мен душата, или ейдосът (същността на човешкото същество), е определена конфигурация от енергийно-информационни полета (електромагнитна матрица), със същите тези характеристики, които изброихме по-горе. Всъщност светлината има същите физически характеристики, преписвани на „абсурдната душа“. В такъв случай ми се струва несъстоятелно да твърдим,

че концепцията, идеята, общата представа за душата, е научно нелепа и абсурдна. Защото подобно твърдение би означавало, че концепцията за светлината, също следва да бъде нелепа и абсурдна. Ако допуснем, че самата светлина съдържа в себе си разум и мисъл, т.е. неунищожимата информация на Логоса/Първопричината, то тогава теорията за светлината ще стане теория за душата. Както бе споменато, има много неща, които съществуват, като например ултравиолетовите лъчи, които влияят на всички ни, но в същото време са невидими за нашите очи. Подобни явления са потвърдени и научно доказани чрез експерименти. Но как бихме могли да знаем дали един светлинен лъч съдържа разум, мисъл, ум, съзнание, Дух, или не?

Счита се, че умът е нещо, което произлиза от материята, и в същото време е изцяло детерминирано подчинено и зависимо от материята. Но се пропуска фактът, че материята не може да съществува самостоятелно, без да взаимодейства с обкръжаващия я свят. Нещо повече, материята е пасивният елемент, който търпи външно въздействие и е зависим от средата, в която се намира. Освен това, няма материя без структура, т.е. атоми и молекули, които са в пряка взаимовръзка, както помежду си, така и с въздействащите им отвън стимули.

И така, същността представлява именно заложената първична информация, предопределяща проявата на енергията/материята.

По този начин светът се представя в два аспекта: този, на битието, на съществуващите обекти, на всичко онова, което ни се явява чрез сетивата (аспекта на сетивата – материалният аспект) и този, отвъд сетивата, т. е. (аспекта на разума – информационният аспект).

Наистина, сетивността не е изолирана от съзнанието и понятийността, но за разлика от абстракциите, не се затваря в тях. Сетивността е тази, която пропуска нахлуването на битието, докато понятийността е тази, която го фиксира, превръща го в нещо значещо, въплъщава го в смисъл, в човешки смисъл.

В заключение, ще се позова на изключителното изследване Ecological Approach To Visual Perception (Gibson 1986). Гибсън различава „физичен ред“ от „жизнена среда“. Той разработва понятието „ambient optic array“ (АОА), „окръжаващ оптичен ред“. Оптична е информацията, налична в светлината, идваща към дадена точка на наблюдаване от всички посоки. Оптичен поток е светлинен поток към наблюдателя във времето.

Изследването е цитирано от Герджиков (Герджиков, С. 2012) Ето ключовото прозрение на Гибсън: „Разбрах, че възприемането е акт, а не реакция, акт на внимание, а не задвижено впечатление, постижение, а не рефлекс.“ (ibid., 149).

(пак там) „Образът на ретината не е усещан като единици; той не е сбор от точки, чиито отделени усещания трябва да се съберат заедно в мозъка.“ (ibid., 149). „Прозрачното парче стъкло провежда и светлина, определима като енергия, и светлинен ред, определим като информация“ (ibid., 152). Тук се потвърждава тясната взаимовръзка между енергия и информация, което всъщност бе обект на нашите разсъждения. Но, трябва да подчертаем, че енергията се проявява в зависимост от информацията, която както бе изяснено се съдържа в ейдоса (същността). Или с други думи, информацията е активният принцип, докато енергията /материята е пасивният. А именно взаимовръзката между енергия и информация са „изворът на живота“, чиито източник е светлината. В този смисъл електромагнитното излъчване е основополагащият ейдос на всички съществуващи ейдоси/същности, проявени в битието чрез материята, различаващи се един от друг по количество и качество.

ЛИТЕРАТУРА

Arabadzhieva, M. 2017. Printsipite na hermetichnata filosofia. [Accessed: 10.02.2022].
https://www.youtube.com/watch?v=BY7SqNr_Npo

Aristotel, 2020. *Metafizika*. Sofia: UI Sv. Kliment Ohridski

Aristotel, 1979. *Za dushata*. Sofia: Nauka i izkustvo

Atomnata teoria na Dalton. [Accessed: 12.02.2022].
<https://bg.khanacademy.org/science/chemistry/electronic-structure-of-atoms/history-of-atomic-structure/a/daltons-atomic-theory-version-2>

Gerdzhikov, S. 2012. Vizhdaneto – sintez na zrim svyat [Accessed: 13.02.2022].
Достъпен от: <https://www.gherdjikov.com/vizhdaneto-sintez-na-zrim-svyat/>

Hegel, 1998. *Entsiklopedia na filosofskite nauki*. Sofia: Lik

Hobs, 1980. *Za tyaloto*. Sofia: Nauka i izkustvo

Kolev, I. 2007. *Filosofia ontologichna hronologia*. Sofia: IK Anubis

Kolev, S. 2006. Pratriarh Fotiy. [Accessed: 12.02.2022].
<https://www.pravoslavie.bg/%D0%A4%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%BE%D1%84%D0%B8%D1%8F/%D0%9F%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B0%D1%80%D1%85-%D0%A4%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B9/>

Mileva, V. 2016. Sporat mezhdu Bor i Aynshtayn. [Accessed: 14.02.2022].
<http://bgchaos.com/574/fractals/quantum-mechanics/%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8A%D1%82-%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83-%D0%B1%D0%BE%D1%80-%D0%B8-%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D1%89%D0%B0%D0%B9%D0%BD/>

Paskaleva, B. 1999. t. 87, k. 1. „Korenite na obraza: ekvivokalnost i analogia (nablyudenie na ponyatiето obraz u Aristotel i Platon“, Elektronno spisanie za humanitaristika. [Accessed: 12.02.2022]. <https://naum.slav.uni-sofia.bg/node/1899>

Platon, 2014. *Darzhavata*. Sofia: Iztok-Zapad

POPP, F. 2003. Biofotoni, svetlinata na zhivota. [Accessed: 18.02.2022]
<https://sites.google.com/a/iesrosachacel.org/portafolio-bi-ologia-david-rosa/blog/losbiofotoneslaluzdelavida>

Radarfordski atomen model. [Accessed: 10.02.2022].
<https://www.meteorologiaenred.com/bg/modelo-atomico-de-rutherford.html>

Sheling, 1980. *Filosofia na izkustvoto*. Sofia: Nauka i izkustvo